

J.nr. 07-0141-7
/EKN/sussim
Oktober 2008

Beskyttelse af kulturværdier i Danmark. Status fra Kulturværdiudvalget siden 1987

Erland Kolding Nielsen

Formand for Kulturværdiudvalget, direktør for Det Kongelige bibliotek

Udvalgets virksomhed

Den 1. januar 2009 har *lov nr. 332 af 4. juni 1986 om sikring af kulturværdier i Danmark* været i kraft i 22 år og det i medfør af lovens § 5 nedsatte *Kulturværdiudvalg* ligeledes eksisteret i 22 år.

Udvalget består *ex officio* af de 4 rigschefer - for *Det Kongelige Bibliotek* (som nationalbibliotek), *Nationalmuseet*, *Rigsarkivet/Statens Arkiver* og *Statens Museum for Kunst* (som nationalgalleri) - samt siden nedlæggelsen af Statens Museumsnævn et medlem udpeget af Kulturministeriet fra *de ikke-statslige museer*. Medlemmerne sidder *ex officio* og kan ikke substitueres. Udvalget har gennem de 22 år haft 20 medlemmer, hvoraf dog kun 1 har siddet i hele perioden. Udvalgets øvrige nuværende medlemmer har siddet siden henholdsvis 1992, 2004, 2007 og 2008. Formand var 1987-1994 direktøren for Statens Museum for Kunst, 1994-95 rigsantikvaren/direktøren for Nationalmuseet, og siden 1995 direktøren for Det Kongelige Bibliotek. Udvalget holdt sit 142. møde i oktober 2009.

Loven er uddybet gennem Kulturministeriets *bekendtgørelse nr. 404 af 11. juni 1987* og *Forretningsorden af 12. maj 1987*. Udvalget har i 2001 udførligt fastlagt sin sagsgang og sagsbehandling i et *Notat om beskrivelse af procedurene for Kulturværdiudvalget* samt i en *Sagsbehandlingsinstruks* som opfølgning på Folketingets Ombudsmands endelige redegørelse af 14. august 2000 om Kulturværdiudvalgets afgørelse om nedlæggelse af udførselsforbud d. 5. september 1997 for maleri af Wilhelm Marstrand. De to sidstnævnte dokumenter er under revision. Revisionsarbejdet forventes afsluttet i 2009.

Udvalgets sekretariat var indtil d. 1. maj 2002 lokaliseret på Statens Museum for Kunst, men overførtes med tilhørende administrative bevilling ved Kulturarvsstyrelsens oprettelse til og integreredes i dennes administration. Fra d. 1. januar 2001 har Udvalget været tillagt

en juridisk sekretær på halvtidsbasis, som nu stilles til rådighed af Kulturarvsstyrelsen. Beslutningen om at allokere juridisk ekspertise skete i forlængelse af ovennævnte ombudsmandssag fra 1998-2000, der gjorde nødvendigheden heraf evident. Udvalget har siden 1987 haft 4 administrative sekretærer, og 2001-09 4 juridiske sagsbehandlere.

Udvalget afgiver årligt inden udgangen af april i henhold til *bekendtgørelse nr. 404 af 11. juni 1987* en beretning til Kulturministeren, som efterfølgende publiceres, siden 1995 på både dansk og engelsk. Indtil 2002 blev beretningen trykt og udsendt, fra og med 2001 publiceres den tillige, siden 2003 udelukkende på Udvalgets hjemmeside, og der udsendes alene en pressemeddelelse til opfølgning og orientering. I årsberetningerne lægges der vægt på, at disse både kan læse individuelt, og at der er kontinuitet, således at sager, der løber over flere år, kan følges. I årsberetningerne er der siden 1995 en udførlig kumuleret statistik med nøgletal for udvalgets virksomhed og økonomi.

Udvalget gjorde status efter 10 år vedrørende sin fortolkning og forvaltning af loven, og drøftede heri udførligt de anvendte kriterier for nedlæggelse af udførselsforbud (se *Årsberetning 1996*, s. 5-15). Denne status udbyggedes i formandens åbningstale ved Udvalgets store udstilling "Umisteligt!" over dets historie og alle erhvervelser i perioden 1987-2000 d. 23. februar 2001 (se den ekstraordinært udvidede og gennemillustrerede *Årsberetning 2001*, s. 21-29) og en række artikler i *Bogens Verden*, *Danske Museer*, *DF-Revy* og *Weekendavisen* samme år.

Udvalget oprettede i 2001 en hjemmeside på både dansk og engelsk med udførlig vejledning for brugere, bl.a. m.h.t. ansøgninger om udførselstilladelser, og adgang til alt lovstof, årsberetninger samt statistik over aktiviteter, økonomi og erhvervelser. Udvalget er i 2009 i gang med at revidere hjemmesiden, både hvad angår struktur og indhold. Adressen er > www.kulturvaerdier.dk <.

Udvalget har pr. 1. januar 2009 gennemgået næsten 1.3 mio. *numre* i 1.215 auktions-, antikvariats- og andre salgskataloger, behandlet 1.774 *individuelle ansøgninger* eller sager, primært ansøgninger om udførselstilladelse, taget 240 *forbehold* og nedlagt 99 *udførselsforbud* og efterfølgende *overtaget* 86 af de pågældende sager (ofte omfattende flere genstande) i henhold til lovens § 11. Antallet af § 2, stk. 4-sager (dispensationssager efter indstilling til kulturministeren) har beløbet sig til 29 (se den årsopdelte statistik i tabel 1 på Udvalgets hjemmeside).

Dertil kommer, at Udvalgets sekretariat, i nogle tilfælde under inddragelse af formanden og Udvalget, har behandlet 768 ansøgninger siden 1994 i henhold til EU-reglerne om udførsel til andre EU-lande og tredjelande, omfattende i alt 5.357 genstande.

Erhvervelser

De 86 erhvervelser fordeler sig på 22 malerier, 9 arkæologiske genstande, 32 antikviteter, 1 sejlede skib, 17 manuskripter og -samlinger, 3 bøger/bogbind, samt 3 store manuskript-samlinger/arkiver, d.v.s. at 25,8 % af erhvervelserne er faldet inden for billedkunstens, 12 % inden for arkæologiens, 35 % inden for kunstindustriens og 27 % inden for biblioteks-området, eller sagt på en anden måde: 26 % inden for direktøren for *Statens Museum for Kunsts*, 47 % inden for direktørerne for *Nationalmuseet* og *Kunstindustrimuseets* og 27 % inden for direktøren for *Det Kongelige Biblioteks* ressort (se tabel 2). Der er nedlagt eet udførselsforbud inden for *rigsarkivarens* område, som nu repræsenterer en såkaldt "bank-bokssag". Den i slutningen af 1996 afgjorte sag vedrørende et stort musikforlagsarkiv forrykker dog afgørende proportionerne i dette billede, når erhvervelserne optælles som genstande eller opgøres i økonomisk henseende.

Udstilling

I foråret 2001 foranstaltede Udvalget i Det Kongelige Biblioteks nye udstillingsfaciliteter (i rotunden i Den Sorte Diamant) en samlet *udstilling af alle erhvervelser gennem 14 år* for at vise offentligheden og folketetinget, hvad loven har været brugt til, og bidrage til en mere udviklet bevidsthed om dens ubetvivlelige værdi for Danmark og dansk kulturarv. Mange af genstandene havde aldrig været udstillet før. Da Udvalgets reservationsbevilling kun i meget begrænset omfang måtte bruges til administration og formidling, fik Udvalget fra tips- og lottomidlerne en særbevilling på kr. 1,2 mio. kr. ud over Udvalgets og dets institutioners egne bidrag. Udstillingen var en betydelig succes og sås af ca. 20.000 personer.

Økonomi

Udvalget har til og med 2001 haft en årlig bevilling på knap 2,5 mio. kr. stigende til 3,2 mio. kr. i løbende priser, eller i alt nominelt 42.703.400 kr. over de første 15 år. Bevillingen var en *reservationsbevilling*, og der kunne foretages opsparing over de enkelte år, hvilket ofte var nødvendigt, idet opkomsten af bestemte større sager ikke har kunnet forudses. Men den reelle dispositionssum har dog været knap 5,5 mio. kr. mindre, idet overførselsbeløb fra 1989 og 1990 på knap 5 mio. kr. blev inddraget (jf. *Årsberetningen for 1990*, s. 14), og med begrundelse i Udvalgets opsparing ultimo 1995 blev der heller ikke afsat nogen finanslovsbevilling i 1996, men for 1997 blev der dog givet en supplerende bevilling på 2,4 mio. kr. Udvalget har endvidere opnået lidt over 8 mio. kr. i fondsstøtte eller knap 20 % af finanslovsbevillingerne indtil 2001. De samlede udgifter andrager til udgangen af 2008 op imod 42 mio. kr.

Udvalgets finanslovsbevilling bortfaldt med den nye regerings første finanslov for 2002, og Kulturministeren forudsætter, at erhvervelser herefter finansieres af de relevante institutioner og med hjælp fra fonde. Dette medfører huller i Udvalgets dækning, idet flere typer af kulturgenstande falder inden for ikke-statslige kulturinstitutioners - f.o.f. selvejende museers og ikke mindst det store område for kunstindustri/antikviteter, som *Kunstindustrimuseet* dækker i den nationale arbejdsfordeling - indsamlings- og kulturbevaringsområde, som næppe kan forudsættes at have midler eller kunne skaffe midler hertil.

Reservationsbevillingens bortfald giver endvidere problemer på andre områder, f.o.f. med at opfylde lovens krav om overholdelse af tidsfristerne for Udvalgets sagsbehandling, idet hele Udvalgets lov- og bekendtgørelsesbestemte funktionsmåde var indrettet på, at Udvalget havde denne bevilling til at følge op på sine afgørelser. Udvalget har i et enkelt større tilfælde været i den situation, at det måtte afstå fra at fremsætte overtagelsestilbud i en sag. I Udvalgets arbejde med forslag til lov- og bekendtgørelsesændringer vil der blive forsøgt taget højde herfor.

Hvad er nationale kulturværdier?

Udvalget har gennem sine afgørelser gennem alle årene anlagt en meget restriktiv fortolkning af, hvad der må opfattes som "umistelige, nationale kulturværdier", der skal bevares i eller for Danmark. Ikke desto mindre kan det næppe undgås, at der over tid vil være forskelle i disse kriterier. Udvalgets begrundelser offentliggøres i de publicerede *årsberetninger*, og de er gennem årene blevet mere udførlige, ikke mindst som følge af den offentlige interesse for Udvalgets virksomhed, der især var stor i årene 1997-2002. Som det fremgår heraf, varierer kriterierne fra genstandens art, ophavsmandens nationalitet, genstandenes tilblivelsessted, opdragsgiverens nationalitet, motivets nationalitet, provenienshistorien, betydningen for dansk historie, kultur og/eller forskning, unikiteten m.v.

Udvalget træffer altid de endelige beslutninger selv – og de kan ikke påklages til anden administrativ myndighed - og bærer derfor også ansvaret for afgørelserne, men det støtter sig ofte til udtalelser og responsa fra eksperter fra udvalgsmedlemmernes institutioner og de institutioner, der indgår i Udvalgets ekspert-netværk samt anden relevant ekspertise, når dette er nødvendigt. Udvalget har gennem årene lagt speciel vægt på, at det ikke bringer sig i en situation, hvor det kan opfattes som ekstraordinær indkøbscentral eller bevillingsinstans for udvalgsmedlemmernes egne eller andre offentlige institutioner, uanset at den overvejende del af erhvervelserne ifølge sagens natur overdrages disse institutioner som de nationale institutioner, de er, jf. lovens § 12.

Forældelse i sager om overtrædelse af loven

I forbindelse med prøvelse af en sag om ulovlig udførsel af kulturgenstande har Udvalget opdaget, at der er disharmoni imellem lovens bestemmelser og krav til Udvalget og dettes mulighed for i en bestemt type sager retsligt at forfølge en formodet ulovlig begået handling på området.

Kulturværdiudvalget indgav i februar 2005 politianmeldelse imod en tysk statsborger, idet Udvalget var blevet opmærksom på, at denne uden tilladelse havde udført arkæologiske genstande til Tyskland, som pr. definition var omfattet af kulturværdiloven. På baggrund af heraf indledte politiet efterforskningen af sagen. I juni 2007 traf Fyns Politi imidlertid til Udvalgets store overraskelse afgørelse om at indstille undersøgelserne i sagen, da der angi-

veligt skulle være indtrådt forældelse i sagen. Politiet fandt endvidere, at der var indtrådt forældelse allerede på det tidspunkt, hvor Kulturværdisudvalget indgav anmeldelsen.

På denne baggrund har Udvalget foretaget en nærmere juridisk undersøgelse og vurdering af forholdet.

Retsgrundlaget

§ 3, stk. 1, i kulturværdiloven bestemmer, at kulturgenstande, som er omfattet af loven, ikke må udføres af Danmark uden tilladelse fra Kulturværdisudvalget. Overtrædelse af bestemmelsen kan straffes med bøde, jf. lovens § 13.

Bestemmelserne om politiets mulighed for at afslutte efterforskningen af en sag findes i retsplejelovens § 749. Af bestemmelsens stk. 2 følger, at såfremt der ikke er grundlag for at fortsætte en påbegyndt efterforskning, kan politiet træffe beslutning om at indstille denne, hvis der ikke har været rejst sigtelse.

Straffeloven indeholder regler om forældelse af lovovertrædelser. Det fremgår af lovens § 93, stk. 1, nr. 1, at forældelsesfristen er 2 år, når der ikke er hjemlet højere straf end fængsel i 1 år for overtrædelsen. Det er efter bestemmelsen maksimum i strafferammen for den pågældende overtrædelse, der er afgørende. § 94, stk. 5, i straffeloven bestemmer, at forældelsesfristen afbrydes, når den pågældende gøres bekendt med sigtelsen, eller anklagemyndigheden anmoder om rettergangsskridt, hvorved den pågældende sigtes for overtrædelsen.

Sagens faktum

Ejerne af et gods på Fyn solgte i 2002 en samling flintoldsager, som havde været en del af en kendt ældre samling. Genstandene blev solgt lovligt indenlands til en tysk statsborger, som imidlertid efter købet ulovligt udførte genstandene til Tyskland.

I januar 2005 blev Kulturværdisudvalget gjort bekendt med, at danske fortidsminder, heriblandt genstande fra det fynske gods, solgtes på internetauktioner i Tyskland. Da Udvalget ikke havde givet tilladelse til udførsel af genstandene, indgav det i februar samme år politi-anmeldelse om ulovlig udførsel af kulturgenstande til Tyskland.

Politiet anmodede i juni 2006 i forbindelse med sin behandling af sagen Kulturværdisudvalget om en udtalelse vedrørende bl.a. tiltalepåkravet. Udvalget svarede sidst i juni 2006, at det var dets opfattelse, at den tyske statsborger ulovligt havde udført genstande, som var omfattet af kulturværdiloven, til Tyskland, og at der derfor burde rejses tiltale for overtrædelse af loven.

Fyns Politi traf imidlertid i juni 2007 afgørelse om at indstille undersøgelserne i sagen mod den tyske statsborger for overtrædelse af § 3, stk. 1, i kulturværdiloven under henvisning til, at der var indtrådt forældelse i sagen i medfør af straffelovens § 93, stk. 1, nr. 1. Politiet

havde ved afgørelsen bl.a. lagt vægt på, at det ikke klart fremgik af sagen, hvornår overtrædelsen af kulturværdilovens § 3, stk. 1, havde fundet sted. I forlængelse heraf anførtes det, at det nærmeste, man kunne komme et tidspunkt for overtrædelsen, var 2002.

Fyns Politi konkluderede således i sagen, at der var indtrådt forældelse i sagen, endog før Kulturværdiudvalget indgav politianmeldelse.

Udvalgets vurdering af sagen

Af sagens akter fremgår det ikke præcist, hvornår udførslen til Tyskland fandt sted. Det må således antages, at den tyske statsborger udførte genstandene til Tyskland umiddelbart efter erhvervelsen i 2002. Umiddelbart synes der således ikke at være grundlag for at anfægte politiets vurdering af gerningstidspunktet.

Det må derfor lægges til grund, at overtrædelsen af § 3, stk. 1, i kulturværdiloven er sket i 2002. Da overtrædelse af denne bestemmelse straffes med bøde, er forældelsesfristen 2 år, jf. straffelovens § 93, stk. 1, nr. 1. Forholdet indebærer, at den tyske statsborgers overtrædelse af kulturværdilovens § 3, stk. 1, blev forældet i 2004. Som det anførtes i Fyns Politis afgørelse, var der således indtrådt forældelse i sagen allerede inden, at Kulturværdiudvalget overhovedet indgav anmeldelse.

Bestemmelsen i straffelovens § 94, stk. 5, om afbrydelse af forældelsesfristen vurderes i lyset af ovenstående ikke at være relevant i denne sag, eftersom forældelse allerede var indtrådt, og at en frist kun kan afbrydes, såfremt den løber. I relation til § 94, stk. 5, må det påpeges, at politiet ikke sigtede den tyske statsborger, hvilket kunne have afbrudt fristen, hvis den imidlertid havde løbet.

I relation til ovenstående synes det dog bemærkelsesværdigt, at politiet først mere end to år efter Kulturværdiudvalgets indgivelse af anmeldelse gjorde opmærksom på spørgsmålet om forældelse og afsluttede sagen på dette grundlag.

Konklusion

Det må i lyset af denne sag samt mindst yderligere et fortilfælde i slutningen af 1990'erne, hvor Kulturværdiudvalget heller ikke blev gjort opmærksom på forholdet af en anden politimyndighed, overvejes, om reglerne for forældelse af sager om ulovligt udførte kulturværdier skal ændres i forbindelse med en lovændring.

I tilknytning til ovenstående kan det - til sammenligning - anføres, at museumslovens strafferamme er højere end kulturværdilovens. Det forekommer Kulturværdiudvalget, at lovgivningen er inkonsistent, og at Udvalget og politiets muligheder for at forfølge lovovertrædelser og derved håndhæve lovens ånd - om end ikke bogstav - lader meget tilbage at ønske.

EU-regler og lovgivning

I 1990'erne vedtog EF en række regler om udførsel af kulturgenstande fra EF's (nu EU's) område. Ved udførsel af kulturgenstande, der er omfattet af bestemmelserne i *Rådets forordning 3911/92 af 9. december 1992*, skal der søges om udførselstilladelse på en særlig EU-formular. Ansøgningen om udførselstilladelse skal indgives til Kulturværdisudvalget, som tager stilling hertil.

I forbindelse med ansøgningen om udførselstilladelse skal man således være opmærksom på, om der skal søges i henhold til EU- eller national lovgivning. Der kan være tilfælde, hvor EU-lovgivningen fastsætter en lavere aldersgrænse end den nationale lovgivning, og der kan ligeliges være tale om forskellige typer af genstande. F.eks. omfatter EU-forordningen mønter, hvilket den nationale lov ikke gør.

EU-medlemsstaterne kan hver især beslutte, om de ønsker at udstede specifikke eller generelle åbne tilladelser, som kan anvendes i stedet for standardtilladelsen. En specifik åben tilladelse dækker en bestemt persons eller organisations gentagne midlertidige udførsel af et bestemt kulturgode. En generel åben tilladelse dækker enhver midlertidig udførsel af et hvilket som helst af de kulturgoder, der indgår som et led i et museums eller anden institutions faste udstilling. Danmark har ikke udstedt specifikke eller generelle åbne tilladelser, men Kulturministeriet har bedt Kulturværdisudvalget om at søge for, at der laves blanketter, så der kan udstedes sådanne tilladelser.

Rådets direktiv 7/93 af 15. marts 1993 indeholder regler om tilbagelevering af kulturgoder, som ulovligt er fjernet fra en medlemsstats område. Direktivet er gennemført i dansk ret ved *lov nr. 1104 af 22. december 1993*.

Direktivet og loven indeholder regler for de procedurer og betingelser, som gælder i sager om kulturgoder, der er fjernet fra en medlemsstats område på ulovlig vis. Det er ifølge loven Kulturværdisudvalget, som fungerer som central myndighed og udfører de opgaver, som efter direktivet påhviler de centrale myndigheder.

Kulturværdisudvalget varetager således samarbejdet med de respektive centrale myndigheder i de øvrige medlemslande og etablerer samarbejde mellem medlemslandenes kompetente myndigheder. Udvalget assisterer også andre medlemslandes myndigheder i forbindelse med efterforskning af ulovligt fjernede kulturgoder, som formodes at befinde sig i Danmark, ligesom Udvalget i givet fald søger at modvirke, at sådanne kulturgoder undrages tilbageleveringsproceduren.

Samarbejde med SKAT om kontrol af udførsler

Kulturministeriet ved Kulturarvsstyrelsen indgik i december 2007 en samarbejdsaftale med SKAT. Aftalen fastlægger retningslinjerne for samarbejdet mellem Kulturarvsstyrelsen og SKAT om kontrol af udførsel af kulturgenstande fra fællesskabets område. Kulturarvs-

styrelsen er sekretariat for Kulturværdiudvalget, som er myndigheden, der udsteder udførselstilladelser. Udvalget administrerer både den EU-retlige og nationale lovgivning på området.

Aftalen er indgået med det formål at sikre, at udførsel af kulturgenstande fra Danmark eller EU er godkendt af den kompetente myndighed. Der er tale om en formalisering af det eksisterende samarbejde myndighederne imellem.

SKAT er den kontrollerende myndighed, der i forbindelse med udførsel kontrollerer, at udførslen er lovlig. Det påhviler SKAT at påse, at de nødvendige tilladelser er til stede, når kulturgenstande omfattet af reglerne for udførselstilladelse skal udføres.

Kulturarvsstyrelsen og Kulturværdiudvalget bistår SKAT, hvis der er tvivl om dokumenternes ægthed, eller hvis der er uoverensstemmelse mellem oplysningerne i udførselstilladelsen og de frembudte genstande.

Det er Kulturværdiudvalgets opfattelse, at samarbejdet med SKAT om kontrollen med udførsel af kulturgenstande fungerer tilfredsstillende.

Lovrevision

Udvalget finder som helhed, at kulturværdiloven altovervejende har fungeret efter sin hensigt, og at der er skabt et fornuftigt samarbejde med de brancher, der formidler køb og salg af kulturgenstande. Loven må nødvendigvis fungere på grundlag af et tillidsforhold imellem de involverede parter, men det er udvalgets vurdering, at loven - med ganske få undtagelser - er blevet respekteret af ejere af kulturgenstande og formidlere af handel med sådanne.

Imidlertid er der gennem årene opstået en række spørgsmål og problemer, som gør, at Udvalget igennem nogen tid har fundet, at tiden er inde til at foretage en samlet opgørelse af erfaringer med henblik på en fremtidig lovrevision, hvilket skete i 2007. I foråret 2008 har Udvalget på Kulturministeriets anmodning indgivet en række forslag til ændringer af kulturværdiloven og den dertil hørende bekendtgørelse.

Lov om sikring af kulturværdier i Danmark

Udvalget stiller forslag om ændringer på to områder i selve loven:

1. En ændring af fristen på 3 måneder for nedlæggelse af udførselsforbud;
2. En harmonisering af lovens værdibestemmelser med EU-reglerne.

Ad 1:

Det følger af kulturværdilovens § 6, stk. 2, at såfremt afgørelsen om udførselstilladelse ikke er meddelt senest 3 måneder efter modtagelsen af en ansøgning, betragtes udførsels-

tilladelsen som givet. Med tiden er det blevet stadig vanskeligere for Udvalget at overholde denne frist. Dette skyldes især to forhold.

I de sager om ansøgning om udførselstilladelse, hvor Udvalget har behov for at indhente en udtalelse om genstandens kultur- eller anden historiske værdi fra særligt sagkyndige, kan Udvalget have vanskeligt ved at overholde 3-måneders fristen, både fordi der pågår tid med at indhente disse udtalelser, og fordi der i forlængelse heraf skal foretages partshøring over denne, hvor forvaltningslovens betingelser herfor er til stede, et forhold, Udvalget først blev opmærksom på i forbindelse med den ovenfor anførte ombudsmandssag.

Af forarbejderne til kulturværdiloven fremgår det ikke umiddelbart, om der i sin tid ved fastsættelsen af sagsbehandlingsfristen på 3 måneder blev taget højde for gennemførelse af partshøring, herunder for det tidsforbrug, der måtte forventes at pågå hermed. Kulturværdiloven trådte i kraft den 1. januar 1987, d.v.s. på samme tidspunkt, som forvaltningslovens regler om partshøring også trådte i kraft. Før forvaltningslovens ikrafttræden eksisterede der dog i et vist omfang et krav om kontradiktion ifølge god forvaltningsskik, men dette synes der ikke umiddelbart at være taget højde for ved udformningen af bestemmelsen om 3-måneders fristen.

Det andet forhold, som inden for de senere år også har gjort det vanskeligt at overholde 3-måneders fristen, er, at Udvalget ved erhvervelse af kulturgenstande belagt med udførselsforbud nu selv skal sørge for at tilvejebringe *eksterne* midler med henblik på reelt at kunne fremsætte et tilbud om at erhverve genstanden. Regeringen besluttede som ovenfor anført i 2002 at fjerne bevillingen til brug for erhvervelse af kulturgenstande. Udgifter til erhvervelse skal nu afholdes af den statslige institution, under hvis område erhvervelsen hører. Erhvervelse kan alternativt ske via fondsmidler, men dette er af indlysende grunde en tidskrævende og vanskelig proces uden garanti for et positivt resultat i form af støtte til erhvervelse.

Derfor har Kulturværdiudvalget foreslået, at sagsbehandlingsfristen ændres fra 3 måneder til 6 måneder.

Ad 2:

I løbet af 1990'erne blev der vedtaget en række direktiver og forordninger i EF-regi (nu EU-regi, jf. ovf.) med det formål at sikre kulturværdier i Europa, der på visse punkter afviger fra de tilsvarende bestemmelser i den forudgående danske kulturværdilov. Derfor foreslår Kulturværdiudvalget, at loven ændres, således at de danske regler i højere grad harmoniseres med EU-reglerne for så vidt angår lovens aldersbetingede dækningsområde.

Udvalget foreslår, at bestemmelserne om kulturværdilovens anvendelsesområde ændres således, at lovens § 2, stk. 1, der indeholder bl.a. et krav om, at kulturgenstande skal have en værdi på over 100.000 kr. eller derover og være ældre end *100 år* for at være omfattet af

loven, ændres til *50 år*, d.v.s. den aldersgrænse, der gælder på EU-området. Et betydeligt antal § 2, stk. 4-sager, hvori genstanden er yngre end 100 år, gennem årene peger i samme retning.

Bekendtgørelse om sikring af kulturværdier i Danmark

Ud over en række formelle ændringer som følge af navne-, titel- og stillingsændringer samt som følge af ændringer af museumsloven foreslår Udvalget ændringer på følgende punkter:

1. Valgperiode for formand og næstformand;
2. Indhentning af udtalelser fra særligt sagkyndige;
3. Prisfastsættelse på kulturgenstande;
4. Afleveringsfrist for Kulturværdiudvalgets årsberetning;
5. Ansøgningers indhold;
6. Internetauktioner
7. Elektroniske ansøgningsskemaer

Ad 1:

I medfør af bekendtgørelsens § 2, stk. 1, in fine, vælger Kulturværdiudvalget selv sin formand og næstformand for 1 år ad gangen. Udvalget foreslår, at valgperioden ændres fra 1 til 3 år.

Ad 2:

Det følger af § 5, stk. 2, at Kulturværdiudvalget kan rådføre sig med særligt sagkyndige i forbindelse med behandling af ansøgninger om udførselstilladelser. Mulighederne for i Danmark at indhente ekspertudtalelser er på visse områder blevet betydeligt mindre – eller helt bortfaldet - gennem årene. På denne baggrund finder Udvalget, at det bør præciseres i bekendtgørelsens § 5, stk. 2, at Kulturværdiudvalget kan indhente udtalelser fra særligt sagkyndige i både ind- og *udland*. Disse er både tids- og omkostningskrævende.

Ad 3:

Kulturværdiudvalget har længe været – og gjort - opmærksom på en række problemer, som prisfastsættelsen på kulturgenstande i praksis har givet anledning til.

Det følger af kulturværdilovens § 11, at hvis en ansøgning om udførselstilladelse afslås, skal Kulturværdiudvalget fremsætte et tilbud om erhvervelse af genstanden til en pris, der kan opnås på det frie marked. Det fremgår endvidere af § 11, at genstandens værdi fastsættes efter råd fra særligt sagkyndige. Giver værdifastsættelsen anledning til tvivl,

følger det af § 5, stk. 3, i bekendtgørelsen, hvilke særligt sagkyndige Udvalget bl.a. kan rådføre sig med.

I relation til denne bestemmelse har Kulturværdisudvalget drøftet, hvor lang tid vurderingen af markedsprisen på kulturgenstande er gældende samt i tilknytning hertil, hvor længe der kan støttes ret på den hammerslagspris, som en genstand er solgt for på auktion. Udvalget har erfaret, at en kulturgenstand efter udførsel fra Danmark efterfølgende (i udlandet) er solgt til både det 2- og 3-dobbelte i forhold til den tidligere – ofte kort forinden - vurderede pris i Danmark, hvilket har medført, at Kulturværdisudvalget måtte give udførselstilladelse på grund af den ved indgivet ansøgning anførte prisvurdering, som medførte, at der tvangsmæssigt skulle give udførselstilladelse, da genstanden faldt under lovens værdigrænse.

Udvalget har endvidere erfaring for, at selve prisfastsættelsen i individuelle sager i praksis har givet anledning til problemer. Mulighederne for at anvende særligt sagkyndige er blevet reduceret gennem årene, på visse områder helt bortfaldet. Det skyldes et fald i antallet af mulige kvalificerede og bl.a. deraf følgende habilitetsproblemer.

Udvalget har endelig erfaring for, at der kan være store variationer i de sagkyndiges vurderinger af genstandenes værdi. Dette har bl.a. medført, at Udvalget i konkrete sager har været nødsaget til at indhente yderligere vurderinger end de normalt to, der har været praksis, med henblik på at kunne træffe beslutning om den endelige prisfastsættelse. Der kan endvidere være betydelig variation i vurderinger afhængig af, om disse foretages af danske eller udenlandske sagkyndige. Dette har også givet anledning til overvejelser om anvendelse af danske/udenlandske sagkyndige.

Kulturværdisudvalget skal anføre, at det har drøftet, hvorvidt der kan spekuleres i prisen på genstande, som Kulturværdisudvalget har taget forbehold overfor, særligt i forhold til 100.000 kr. grænsen i kulturværdilovens § 2, jf. ovf. Udvalget har som udgangspunkt ikke mulighed for at bestride de handlendes værdiansættelser, men må følgelig henholde sig til, at loven respekteres.

Men på baggrund af disse forhold finder Udvalget, at det nærmere bør overvejes, om der er grundlag for at foretage yderligere regulering i forhold til prisfastsættelse og anvendelse af danske/udenlandske sagkyndige.

Ad 4:

Kulturværdisudvalget skal årligt aflægge beretning og regnskab til kulturministeren. Fristen for at aflægge beretning og regnskab er senest 4 måneder efter finansårets udløb, jf. bekendtgørelsens § 5, stk. 4. Udvalget foreslår, at ovennævnte frist ændres, således at beretning og regnskab skal være aflagt senest 5 måneder efter finansårets udløb.

Ad 5:

Oplysninger i ansøgninger om udførselstilladelse er ofte – og utilsigtet - mangelfulde især m.h.t. oplysninger om genstandenes herkomst og historie, hvilket gør det vanskeligt for Udvalget uden betydelige undersøgelser at vurdere og træffe beslutning i sådanne sager. Det foreslås derfor, at det indføres i bekendtgørelsens § 6, stk. 2, at en ansøgning om udførselstilladelse (inden for EU) også skal indeholde oplysninger om genstandens proveniens, da disse er af stor betydning ved vurderingen af en kulturgenstands kulturhistoriske betydning. Det er Kulturværdiudvalgets opfattelse, at behovet for uddybende oplysninger om genstandenes proveniens med henblik på behandling af ansøgningerne om udførselstilladelse generelt er stigende.

Ad 6:

Kulturværdiudvalget har i medfør af bekendtgørelsens § 9 indgået aftale med en række auktionshuse om kataloggennemgang. Aftalerne indebærer, at Kulturværdiudvalget inden en (traditionel) auktions afholdelse på visse betingelser på forhånd gennemgår de udgivne auktionkataloger og oplyser auktionshuset om, hvilke kulturgenstande, Udvalget umiddelbart mener, kræver en tilladelse, hvis de af køber ønskes udført af Danmark, et såkaldt forbehold for udførsel. Denne ordning er en service over for auktionsfirmaerne, men til gavn for begge parter.

Udvalget har overvejet, hvorvidt det er muligt at etablere en tilsvarende ordning for kulturgenstande, der udbydes til salg på internetauktioner. Da internetauktioner foregår løbende, finder Kulturværdiudvalget dog ikke, at det er muligt at overvåge dem på en tilsvarende måde uden et væsentligt forbrug af arbejdstimer.

Udvalget finder derfor, at der er behov for at indføre bestemmelser, som kan medvirke til at sikre kulturgenstande, der udbydes og sælges på internetauktioner. Det foreslås, at mulighederne for at inddrage auktionshusene i denne sammenhæng drøftes og undersøges nærmere. F.eks. kunne det overvejes at indføre en forpligtelse for auktionshuse ved online-auktioner til at oplyse om reglerne for udførsel af kulturværdier fra Danmark i forbindelse med salg til udlandet. Det skal i den forbindelse bemærkes, at der i museumslovens § 24, stk. 2, findes en bestemmelse – af en vis parallelitet - om, at kommunerne ved meddelelse af byggetilladelse *skal* underrette ansøgeren om indholdet af reglerne i museumslovens §§ 25-27 om arkæologiske undersøgelser.

Ad 7:

Siden lovens tilblivelse er der sket en voldsom udvikling på det digitale område. Det fremgår af bekendtgørelsens § 6, stk. 4, at der ved indgivelse af ansøgning om udførselstilladelse kan benyttes et særligt, d.v.s. *fysisk* ansøgningssskema. Kulturværdiudvalget foreslår, at det i tilknytning til denne bestemmelse indføres - tydeliggøres - i bekendtgørelsen, at en ansøgning om udførselstilladelse (inden for EU) kan indgives både i elektronisk form og i papirform.

Erland Kolding Nielsen
Formand